

Izinja vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarjac« v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v sprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprte reklamacije so poštne proste.

Cekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 113.

33. številka.

MARIBOR, dne 30. julija 1925.

59. letnik.

Ob izjavi R. R. vlade.

Se predno je bila kupčija med radikali in radičevci tako trdna, da bi se sestavila nova vlada, so šli radičevci tako daleč, da so glasovali za vlado povodom važne zunanje-politične razprave. Glasovali so najprej za staro PP vlado, potem so mesto Pribečevičevih samostojnih demokratov stopili v službo radikalov in končno so še popolnoma prevzeli PP vladni program.

Vladna izjava.

Izjava, ki jo je RR vlada podala narodni skupščini, ni samo popolnoma v duhu PP politike, ampak se odlikuje še po tem, da izjavljajo centralizma bolj povdarja, kot vse dosedanje vlade. Razglašajo se, da »se bo vlada pobrigala za popolno izvedbo ustave in za popolno uporabo obstoječih zakonov in za predložitev novih zakonov na temeljih, ki jih predvideva ustava in ki jamčijo popolno ravnopravnost Srbov, Hrvatov in Slovencev v vseh področjih ljudskega in državnega življenja. Določbe ustave se morajo izvesti v vseh novih odredbah in na celokupnem ozemlju kraljevine SHS brez kakršnekoli izjeme, tako, kakor to odreja ustava za našo edinstveno in nedeljeno kraljevino.«

Drugo pretiranost in popolni umik Radičevih »mirotvorcev« pa pomeni sledeči odstavek: »Da pa ne ostane država brez sigurne obrambe, smatra vlada, da nam ne sme biti žal nobenih žrtev za prave potrebe naše vojaške sile, dokler je na svetu vojna sila eno od jamstev za osiguranje države od zunaj.«

Napoveduje se sprejem vseh zakonov, ki so jih izdelali najbolj zagrizeni in izraziti protiljudski politiki. Tako hoče RR vladna večina nujno sprejeti Pribečevičev šolski zakon, sodni zakon korupcije obdolženega bivšega ministra pravosodja dr. Lukiniča in zakon proti svobodi tiska od Lazice Markoviča.

Zanimiv je tudi odstavek, ki govori o zunanji politiki. Tako jasen je in odkrit, da njegove namene z lahkoto otipiš, ne da bi bil moral biti poseben veščak. Take izjave o zunanji politiki ni dala še nobena vlada. Nova vlada napoveduje popolno naslonitev na Francoško in s tem to, da bomo na vsej črti v zunanji politiki sledili Franciji, ne kot neodvisna država, marveč kot njen podložnik, kot njena kolonija. Čemu je potem še potrebno ministristvo zunanjih del in silno visoki stroški zanj?

Stjepan Radič v Beogradu.

Ravno ko se je v skupščini začela razprava o tej vladni izjavi, je pa prispel v Beograd sam Stjepan Radič. Hotel se je sestati s Pašičem, a Pašič se mu je pred nosom — na tihem ponoči — odpeljal v toplice na Češko.

Stjepan Radič je ves dan neprestano govoril in pri njegovih najrazličnejših izjavah in govorih ima človek utis, da se mož iz vsega — brije norca.

Takoj zjutraj na ikolodvoru je že začel. Rekel je: »Prinesli smo sporazum in takoj smo imeli lepo vreme. Videli ste, da ni hotelo postati lepo, dokler ni bilo sporazuma.« Ko so novinarji omenili Radiču, da je ponoči odpotoval Pašič, je bil Stjepan Radič iznenaden. Potem je izjavil: »Tudi ako je šel, srečno pot in naj ostane zdrav in krepak. In krepak naj se povrne k nam. Sicer pa grem lahko jaz za njim. Grem tudi lahko na Češko k njemu in morem, ako hočem, potovati tudi zelo hitro, veste, da sem star letalec. Ako ne bi to bil, potem to ne bi bil jaz. Imam svoj zrakoplov. Veste dobro, da je treba imeti tako letalo, kot je moje, t. j. zrakoplov, ki se lahko povsod obrne in da se ne razbije.«

Primerjanje politike z zrakoplovom naj bi še bilo, — prazno je pa upanje, da se ta »zrakoplov« ne bo razbil pri preokretih. —

Ljudem, ki so se zbrali iz razumljive radovednosti, da vidijo človeka, ki se je dolga leta predstavljal kot silen bojevnik in revolucionar, je Radič kar sipal pozdrave in visokodoneče besede. O Pašiču in kralju je n. pr. dejal: »On (Pašič) je delal kot človek, ki je eden prvih ustvariteljev naše države. Vse te sodelavce pri tem velikem delu, ki jih je več kot je znano, naj Bog poživi! Bog živi naš kmetski narod Srbov, Hrvatov in Slovencev! Bog živi našega kralja, našega viteškega kralja, našega kmetskega viteškega kralja, ki ne brani samo svojega prestola in svojega viteštva, ampak brani tudi domovino Karagjorgjevičev! — Ni se vprašal, kdo mu naj sedaj veruje, ko je poprej toliko zmerjal.«

Pred novinarji je svoje dosedanje zaveznike-opozicijonalce ozmerjal vse po vrsti, zlasti pa dr. Korošca in dr. Spaha.

Pri razpravi o vladni izjavi

je povdarjal črnogorski poslanec dr. Drljevič, da je treba boj proti centralizmu izbojevati do skrajnosti — do zmage pravice in ljudstva, kajti uvedba centralizma ni v prosep Jugoslovanov, ni v dobrobit Srbov, ampak edinole v korist beograjskih velekapitalistov.

Ljuba Davidovič je razložil, da RR sporazum ne more biti iskren, ker je bil napravljen s silo. Če je res kaj na sporazumu, naj ga objavijo v narodni skupščini, to pa ne gre, da bi se o njem samo govorilo, počenjal pa vse to, kar zastruplja narodno in državno življenje. Sploh se pa brez Slovencev ne da govoriti o pravem sporazumu.

Naše stališče

je koncem svojega govora takole označil govornik Jugoslovskega kluba poslanec Sušnik: »Radič je smatral za potrebno, da je izjavil, da je ta vlada vlada Srbov, Hrvatov

in Slovencev. Proti temu pa moramo protestirati. Ta vlada ni vlada Srbov, Hrvatov in Slovencev, ampak je vlada Srbov in Hrvatov proti Slovincem. (Pavle Radič: Ali je bila Davidovičeva vlada hrvatska?) Vi ste bili takrat sestavni del vladne večine in ste sklenili, da pridete v vlado. Za nas Slovence vprašanje državnega edinstva ni nikdar obstajalo in ne obstaja. To je naša država, mi smo jo ustvarili. Sprejeli smo jo vsi, ker je zajamčena in zavarovana s mirovnimi pogodbami. Ta država je zgodovinsko in politično dejstvo, o katerem se ne more več razgovarjati. Slovinci pa se čutijo kot narod, ki ima svojo zgodovino in kulturo, in kot taki, kot narod hočemo živeti v tej državi, hočemo živeti svojo lastno, kulturno in gospodarsko življenje. Naš program je vedno isti in od njega ne bomo odstopili. Slovenski narod nikdar ne bo odvrnil jezika in vere. SLS se nikdar ne bo odrekla programu, ki obstaja v tem, da se revidira ustava, zahteva samoupravo v Sloveniji in na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju. To je ključ do sporazuma vseh treh narodov.«

Radičevci in radikali.

Naši kmetski in delavski možje so imeli prav, ko so vedno naglašali, da Pašič in Radič igrata pod enim klobukom. Sedaj se je to prerokovanje uresničilo.

Po volitvah leta 1920 je Radič imel 50 poslancev, Slo je tedaj za to, kako bo urejena naša država. Pašič, Zerjav in Pucelj so hoteli, naj bo Jugoslavija centralistično urejena. To se pravi, ves naš denar se mora stekati v Beograd, vsi zakoni se morajo sklepati samo v Beogradu. Sloveniji in Hrvatski se odvzame pravica samoodločbe. Pašič je s pomočjo samostojnežev in Zerjavovih poslancev imel samo 13 glasov večine. Če bi bil tedaj prišel Radič s svojimi 50 »jogri« našim v Beogradu na pomoč, bi Pašič nikdar ne zmagal s svojo velesrbsko ustavo. Ze tedaj je Radič na tihem pomagal Pašiču.

Ko je lansko leto na splošno veselje prišla na krmilo Davidovič—Koroščeva vlada, je Radič samo radi lepšega par mesecev držal z nami, a nato je začel na skrivnem metati naši vladi polena pod noge. Namenoma je psoval kralja, grdil kraljico, ljubimkovač z boljševiski in uganjal take nerodnosti, da je ravno radi Radičevih neslanih in nepremišljenih govorov in činov nato visoka gospoda našo vlado vrgla.

Te dni je Radič sam javno povedal in pisal, da je on namenoma na tihem pomagal Pašiču strmoglaviti našo vlado. Se sramuje se ne, da to javno govori in se hvali, da je pomagal Pašiču. Torej zopet dokaz, da je Radič igral s Pašičem pod enim klobukom.

Ko sta si Pašič in Radič podala roke in sestavila skupno vlado sta oba čisto pozabila na težave ubogega

LISTER.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisatelj Erckmann-Chatrian; preložil Al. B.

18

Pošta ga je veselo gledal.

»Ali ste zadovoljni?« ga je vprašal.

»Pa kako, poštar! Še ene stvari pogrešam.«

»Česa pa?«

»Dovoljenja, da smem malo po mestu.«

»Potem se pa morate obrniti na Tardjeja, generalnega mestnega zdravnika.«

Smejč se je stopal doli, midva pa, ker je bil čas za sprejemanje, pod pazduho se držeča gori, da si izprosiva dovoljenje pri zdravniku. Šihal je bil »živio cesarju« ter naju resno gledal.

»Kaj pa je?« je vprašal.

Zimmer mu je pokazal križec in rekel:

»Oprostite, gospod doktor, a jaz sem tak, kot bi bila strela udarila v me.«

»To vam verjamem«, je odgovoril gospod Tardje.

»Dopustnico bi radi?«

»Ako ste tako prijazni — zame in za mojega tovariša Jožefa Bertho.«

Zdravnik si je bil prejšnji dan ogledal mojo rano. Vzel je iz žepa listnico in nama dal dva listka.

Šla sva doli, ponosna kot dva kralja, Zimmer na svoj križec, jaz na pismo.

Spodaj v veliki veži nama je zaklical vratar:

»Hel! Kam bi pa rada?«

Zimmer mu je pokazal dopustnico in šla sva ven, vsa srečna, da sva dihala svež zrak. Stražnik nama je pokazal pošto, kjer sva dvignila tistih sto frankov.

Resnoba, ker se je bilo najino veselje umaknilo bolj kot notranjost, sva prišla do halskih vrat, ki so bila dva

streljaja daleč na levi na koncu dolgega lipovega dreveroda. Vsako predmestje loči od mestnih nasipov tak dreved, okrog in okrog pa oklepa Lipsko jako široka vrsta dreves, tudi same lipe. Nasipi so sila stari, že drobeči se zidovi in trava raste po njih, posebno, ako jih Nemci od leta 1815 niso popravili.

XVI.

Koliko novega sva imela spoznavati ta dan! V bolnišnici človek ne misli na nič. Ako človek vidi, kako zjutraj prihajajo desetice ranjencev, zvečer pa jih ravno toliko na nosilih odnašajo, je vse to za njega ves svet v manjši meri, ter si misli: »Za mano se lahko svet podre!«

Zunaj pa se nazori izpremene. Kako sem se čudil, ko sem zagledal veliko Hallsko cesto, to staro mesto s skla-dišči, pri hišah široka, z blagom založena velika vrata, stare, naprej moleče strehe, široke, nizke, z raznim blagom obložene vozove, skratka, ta prizor živahne delavnosti kupčujočih ljudi. Se nikdar nisem videl kaj takega, zato sem rekel sam pri sebi:

»To je v resnici kupčijsko mesto, kakor si ga človek le misliti more — polno pridnih ljudi, ki si skušajo pridobiti blagostanje in bogastvo, kjer vsak lahko kaj postane, ne na stroške drugih, ampak z delom in neprestanim premišljevanjem, kako bi redil svojo rodbino, kar nikogar ne ovira, da sebi v prid izkorišča iznajdbe in odkritja. Tukaj sredi strašne vojne res cvete sreča mitu!«

Hudo mi je bilo pri srcu, ko sem opazoval uboge ranjence, ki so se tu izprehajali z rokami v obvezah, ali pa, podprti z berglami, noge vlačili za sabo.

Ves zamišljen sem pustil, da me je vodil prijatelj Zimmer, ki so mu bili znani vsi koti mesta.

»Tam-le je cerkev sv. Nikolaja«, mi je razkazoval, »tisto veliko poslopje je vseučilišče, tam-le pa je mestna zbornica.«

Vsake stvari se je spominjal, ker je bil Lipsko že videl leta 1807, pred bitko pri Friedlandu. Neprestano mi je ponavljal:

»Tu se počutimo prav tako dobro, kakor če bi bili v Metz, Strassburgu ali pa kje drugod na Francoskem,

Ljudje so nam naklonjeni. Po vojni leta 1806 so nas začeli, kolikor so mogli. Meščani so nas po tri ali štiri jemali v svoje hiše na obed, celo plese so nam prirejali in nas zvali »jenske junake.« Boš videl, kako nas imajo radi. Kamorkoli bova prišla, povsod naju bodo sprejemali kot dobrotnike, ker smo njih kneza povzdignili za kralja saksonskega in mu po vrhu dali lep kos Poljske.«

Naenkrat se je Zimmer ustavil pred majhnimi, nizkimi vrati in zaklical:

»Le poglej, tu je pivovarna »Pri zlatem ovnu«! Vhod je v drugi ulici, a greva lahko noter tudi tu. Pojdi!«

Sel sem za njim po hodniku, ki naju je pripeljal na staro dvorišče, okroginokrog obdano s poslopji. Na desni strani je bila pivovarna. Videla sva čebre z železnimi obroči na temno pobarvanih stojalih, cele gore že prekudnega hmelja in ječmena, v kotu veliko kolo, z ročico, ki jo je gonil velik pes in pumpal pivo v vsa nadstropja.

Iz velike sobe na desni strani se je slišalo trkanje s kozarci in cinastimi vrči, pod okni te sobe pa je bila globoka klet, iz katere so odmevali udarci sodarskega kladiva. Zrak je bil prepojen z duhom marčnega piva. Zimmer se je oziral po strelah in obraz mu je žarel od zadovoljnosti, ko je rekel:

»Vidiš, tukaj-le smo bili, dolgi Ferré, topničar na levi strani topa, debeli Rusiljon in jaz. Kako sem vesel, da zopet vidim vse to! In vendar je že šest let preteklo od takrat. Revez Rusiljon! . . . lansko leto je pustil svoje kosti pri Smolensku, dolgi Ferré pa mora biti zdaj v domači vasi, kajti pri Vagramu so mu odstrelili levo nogo. Kako se človek vsega spomni, ako malo pomisli!«

Zdaj je odprl vrata. Stopila sva v veliko dvorano, polno tobakovega dima. Nekaj časa je minilo, predno sem mogel v tem sivomodrem oblaku ugledati dolgo, od pivcev gosto zasledeno vrsto miz. Gostje so nosili večinoma kratke jopiče, drugi pa saksonsko uniformo. Bili so dijaki, mladi ljudje iz trdnih hiš, ki hodijo v Lipsko, da se tam uče pravnštva in zdravilstva in vsega drugega, česar se človek lahko nauči, ako pridno pije in veselo živi.

Ko sva stopila v dvorano, sva videla starejšino izmed dijakov — suhega dolgina z upadlimi očmi, rdečim nosom in plavo brado — kako je stal na mizi in na glas čital iz

ljudstva. Nas Slovence bodo naprej odirali, davke bodo naprej neusmiljeno izterjevali. Naši vojaki bodo še dalje morali služiti v malarični Makedoniji; korupcija se bo bujno razvijala. Mirno lahko trdimo:

Pašič in Radič sta igrala in igrata v škodo nas vseh pod skupnim klobukom!

Radičevci za vojsko.

Radič se je popolnoma spremenil. Vsa leta je pridigoval proti militarizmu. Govoril je vojakom, govoril starišem, da je on proti vojski, proti vojaški službi, proti ogromnim izdatkom za armado.

A danes? Radič je največji zagovornik militarizma. Naročil je, ko je še bil zaprt, da naj njegova poslanca dr. Superina in Pavle Radič v narodni skupščini govorita za vojaštvo. In res sta dr. Superina 26. marca in Pavle Radič 27. marca 1925 v svojih govorih izjavila, da se mora vojaštvo še razširiti in pomnožiti. Pavle Radič je doslovno izjavil:

Radičeva stranka smatra kot nujno potrebo, da se vojaška dolžnost pri moških še razširi in se neha šele s smrtjo.

V deklaracijo (delovni načrt) Pašič-Radičeve vlade so djali točko, da se nova vlada ne bo branila nobenih denarnih žrtv, da se armada ojači (razširi). Ko je minister Gjurjič (Pašičev namestnik) čital odstavek o vojski, so Radičevi poslanci (tudi Kelemina) ploskali in klicali: Živijo srbska vojska (armada)! Iz tega vidimo, da bo sedanja vlada izdatke za armado še povečala. To se bo zgodilo že v sedanjem začasnem proračunu. Posledica temu bo: zopetno zvišanje davkov.

Ko se je pripeljal Radič dne 22. julija v Beograd, se je popoldne odpeljal na goro Avalo blizu Beograda in je na grob neznanega srbskega vojaka položil venec. Spremljali so ga Radičevi ministri in poslanci ter več srbskih oficirjev. Radič je na grobu proslavljaj junaštvo srbske armade, govoril je o tem, kako je srbsko vojaštvo »oslobodilo« hrvatske in druge kraje ter je klical: Živijo vojska!

Tako govori in dela sedaj Radič, ko se je politično oženil s Pašičem. Tako dela tudi večina Radičevih poslancev. Kelemina in Pucelj soglašata z njim.

Kaj pravite k temu Radičevemu preokretu vi slovenski vojaki, vi mladeniči in starši?!

Dobro premislite in sodite!

Vzгляд političnega skakanja.

Vzгляд političnega skakanja je pri nas v Sloveniji gospod Pucelj.

Puceljevo Samostojno je rodil po preobratu dr. Zerjav z namenom in ciljem: razbiti Slovensko ljudsko stranko. V zahvalo za samostojno kmetijsko politično rojstvo je Pucelj s svojimi poslanci slepo glasoval za glavni vzrok vseh jugoslovanskih, krivično porazdeljenih davčnih bremen in občnega nezadovoljstva za — vidovdanske ustave. Nagrado za nepremišljeno sebično izdajo slovenske samostojnosti je prejel Pucelj iz rok Pašiča — več nego enoletno ministruvanje, ki je bilo Sloveniji le v škodo.

Puceljevo prvo prodajo slovenske samostojnosti je nagradil za osamosvojitve navdušeni slovenski narod s tem, da mu je izrekel že pri dveh skupščinskih volit-

vah nezaupnico in je ta Zerjavov sinko sameval v Beogradu po predzadnjih ter zadnjih volitvah.

Iz prvotno Zerjavovega otroka se je prelevil v — srbsko-zemljoradniškega. Uskoštvo iz slovenskega v srbski tabor mu ni prineslo zaželjenega uspeha, radi tega je začel koj po zadnjih volitvah skiliti v Radičevu republiko.

Z znanim socialnim demokratom, avtonomistom in republikancem Albinom Prepeluhom je Pucelj sklenil pred meseci na Slovenskem Radičevu podružnico pod imenom: Zveza slovenskega kmetijskega ljudstva in prekrstil tudi svoj prvotno »Kmetijski list« v — »Kmetijski list«.

Skok radičevcev iz republike v monarhijo in v celotno zlo vidovdanske ustave je bil za Pucelja tako zapeljiv, da je zadnje soboto izstopil iz srbskega zemljoradniškega kluba in bil sprejet v Radičevga in zakaj? Radičevci so v vladi, Pucelj je že enkrat na precej dolgo okušal dobrote vladne mize in sedaj je zopet lepa prilika, da kot novopečeni radičevce doseže, če že ne ministrske — pa vsaj čast državnega podtajnika v Pašič-Radičevi vladi.

Pucelj sam je upravičil svoj prestop pod Radičev klobuk z izgovorom, češ, da se hoče sedaj skupno z radičevci boriti zoper klerikalizem. Torej tudi pri naj-novejšem političnem skoku g. Pucelj ni mogel zatajiti svojega Zerjavovega očetovstva in radi tega je tudi priznal, da se je prelevil v hrvatsko-centralistično osmerjenega politika samo radi tega, da bi se boril v prvi vrsti za svoje osebne, dobičkanosne koristi in zoper klerikalce, ki neustrašeno bijejo boj za osamosvojitve Slovenije.

Tudi zadnji Puceljev politični skok potrjuje resnico reka, ki se glasi: Kar mačka rodi, miši lovi — — — Kar Zerjav rodi, se bori zoper samostojnost mile nam Slovenije in med temi mesetarji za popolno prodajo avtonomne Slovenije je tudi najnovejši član Radičevga, sedaj vladnega kluba — g. Ivan Pucelj.

Iz poglavja o narodnem gospodarstvu.

Iz jugoslovanskega lesnega trga.

Italijanska lira vedno pada in to denarno padanje ovira izvoz našega lesa v Italijo. Ako še bo lira dalje časa lezla navzdol, bo prišlo do popolnega zastoja našega lesnega izvoza na Italijansko. Dvig našega dinarja tudi zdatno ovira našo lesno trgovino. Na vsak način pač moramo skrbeti za to, da nam ostane italijanski lesni trg ohranjen še v naprej. Ne smemo pozabiti na dejstvo, da bo prišla naša lesna trgovina v zelo resen in nevaren položaj, ako bo italijanska lira še naprej šla rakovo pot in bo naš dinar raste. Upoštevati je treba tudi našo novo carinsko tarifo, ki ima zelo kvarljiv vpliv na naš lesni trg. Nova carinska tarifa namreč dovoljuje prosti uvoz drv v naše pokrajine. Ravno Rumunija bo s svojim kurivom potom konkurence v naši državi delala lesnim trgovcem velike neprilike in težave. Na izvoz našega sirovega lesa so udarjeni v zadnjem času od državne strani tako visoki izdatki, da ta ne pride niti v poštev. Državna oblast je zavrla izvoz sirovega lesa predvsem radi tega, da je zaščitila naše žage. Izvoz bukovega sirovega lesa je popolnoma izključen in to radi tega, ker roba od tako neznanosti

in pri nizki ceni ne more prenesti vseh mogočih stroškov in izdatkov, ki so združeni z izvozom. V Italiji srečujejo izvozniki našega bukovega lesa: avstrijsko, čehoslovaško, rumunsko in rusko konkurenco. Bi že bil pač čas, da bi naša vlada sklenila trgovinsko pogodbo s Španjo. Ako bomo radi pada lire in porasta dinarja izgubili italijanski lesni trg, potem bi nam še ostala edina Španja, ki rabi zelo veliko raznega lesa ter ima stalno ter zadovoljivo valuto.

Iz ravnokar omenjenega je pač razvidno, da je položaj na našem lesnem trgu presnelo opasen. Vlada bo morala napovedano znižanje prevozne tarife brzkobrn uresničiti, sicer bo to prepozno. Izvoz našega lesa na Francosko je zelo malenkosten. Naše lesno blago še v majhnih partijah roma v severno Francijo. Veliko povpraševanje je po našem trdem lesu. Grčija in severna Afrika uvažata vedno le stavbeni les, pa tudi v teh dveh državah ovira naše lesne izvoznice: avstrijska, čehoslovaška, rumunska ter ruska konkurenca. Naša lesna trgovina z Madžarsko je popolnoma v zastoju. Uporaba našega lesa v državi sami je v zadnjem času zelo poskočila in to predvsem radi oživljenja stavbene podjetnosti po naših večjih mestih.

Kakor smo že zgoraj omenili, mrcvarijo in uničujejo našo lesno trgovino njeni štirje glavni sovražniki, in ti so predvsem: Naraščajoča vrednost dinarja. Komaj se je našim lesnim trgovcem posrečilo, da so pri velikih zgubah porastu dinarja približali lesne cene, jih je zadel v najbolj živo padec lire in naši izgledi na izvoz v Italijo so splavali po vodi. Tretji sovražnik našega lesnega izvoza je nova carinska tarifa. Nova carinska tarifa je popolnoma zavrla izvoz lat in štafelnov, ker je na to robo udarjenih preveč izvoznih in carinskih stroškov. Po novi carinski tarifi znaša namreč izvozna carina za late ter štafelne 20 zlatih dinarjev pri 100 kg. Na ta način je namreč izvoz glavnega stavbenega blaga, ki je šlo poprej v Grčijo in severno Afriko, onemogočen. Radi naše nove carinske tarife bogatijo rumunski lesni trgovci, ki so sedaj zagospodarili na poprej naših lesnih tržiščih na Grškem in v severni Afriki. Četrty sovražnik našega lesnega trgovca je previsoka prevoznina na železnicah. — Na našem lesnem trgu vlada zadnji čas popolna tišina. Trgovina z drvami je v popolnem zastoju.

Z našega žitnega trga.

Naš žitni trg se je začel zadnje dni nekoliko bolj živahno razvijati, a pravi promet z žitom se še ni začel in to radi deževnih nalivov. Pospravljanje žita z njiv se je radi deževja zakasnilo za dobra dva tedna.

Trgovina s pšenico je precej omahljiva. Cene se nekaj časa utrjuje, nato zopet poslabšajo, vobčem pa se gibljejo pšenične cene navzdol. Ponudba pšenice je velika, a trgovci sedanjim cenam nič kaj ne zaupajo, ker so uverjeni, da bodo cene pšenice znatno padle. Koncem zadnjega tedna so začeli pšenični producenti ponujati pšenično blago po znižanih cenah. V Bački je tudi nastopilo znižanje pšeničnih cen, in sicer je padla pšenica od 300 na 280 D. Kljub temu znatnemu padcu še večji žitni trgovci vedno odlašajo z nakupom večjih količin. Trgovci se izgovarjajo na Madžare, ki so vrgli na naš žitni trg svojo novo pšenico in jo ponujajo od 80 kg kvalitetne teže paritetno Čakovec ali Ljubjana po 315 D. To je prilično povoljna cena ako upoštevamo dejstvo, da je madžarska pšenica glede kakovosti boljša nego naša. Ne smemo pozabiti, da so letos na Madžarskem zelo veliko našli in bo letos madžarsko žito naš zelo ne-

česopisa, ki mu je kakor kaka brisača iz desnice visel na mizo. V drugi roki je držal dolgo porcelanasto pipo.

Vsi njegovi tovariši s plavimi lasmi, ki so se jim v dolgih kodrih usipali čez ovratnike kratkih jopičev, so kvišku držali vrče ter ga poslušali. Po sva vstopila, sva slišala, kako so si ponavljali besede: »Za domovino! Za domovino!«

Napivali so saksonskim vojakom, čitatelj pa se je pripognil, da tudi on dvigne svoj vrč. Debeli pivovarnar s sivimi, kodrastimi lasmi, ploščatim nosom, okroglimi očmi in napihnjениmi lici pa je kričal z debelim glasom:

»Na zdravje! Na zdravje!«

Komaj sva bila v dimu prišla nekaj korakov daleč, je naenkrat vse utihnilo.

»Tovariši, ne dajte se motiti!« je zaklical Zimmer. »Le naprej čitajte! Tudi midva bi rada slišala kaj novega.«

Mladiči pa naju niso hoteli slušati. Starejšina je stopil z mize, zganil časopis ter ga vtaknil v žep.

»Je že končano!« je rekel.

»Da, končano je!« so pritrdili drugi ter se spogledali s čudnimi obrazi.

Nekaj saksonskih vojakov je takoj zapustilo dvorano in izginilo, kakor bi šli na zrak na dvorišče.

Debeli gostilničar naju je vprašal:

»Morda ne vesta, da je velika dvorana na oni strani?«

»O, seveda veva«, je odgovoril Zimmer. »A ta mala dvorana mi je ljubša, ker smo mi, dva stara tovariša in jaz, svoj čas zahajali sem, da smo izpraznili nekaj vrčev na čast Jeni in Auerstädtu. Ta dvorana mi vzbuja lepe spomine.«

»Tako? ... no, kakor hočeta ... kakor hočeta, je odgovoril pivovarnar. »Ali hosta marčno?«

»Da, dva vrča in časopis.«

»Dobro!«

Prinesel nama je piva, Zimmer, ki je bil slep za vse okrog sebe, pa se je z dijaki pričel razgovarjati. Ti so se pa opravičili ter odhajali drug za drugim. Jaz sem iz vsega spoznal, da naju ti ljudje črtijo, in to tem bolj, čim manj so si upali svoje sovraštvo takoj pokazati.

V časopisu, ki je bil prišel s Francoskega, ni bilo govora o ničem drugem kakor o premirju, ki je bilo sklenjeno

po dveh novih zmagovitih bitkah pri Bartzenu in Wurzenu. Zvedela sva zdaj, da se je to premirje pričelo 6. junija in da se v Pragi vrše pogajanja zaradi miru.

To me je seveda veselilo. Upal sem, da bodo zdaj vsaj pohabljenec in ranjenec poslali domov. Zimmer pa je imel to navado, da je nagles mislil, zato je svoje mnenje razkričal po vsej dvorani. Pri vsaki vrstici mi je segel v besedo.

»Premirje? ... je kričal. »Ali nam je treba premirje? Ali ni boljše, da bi tiste Pruse, ki smo jih potolkli pri Lützeniu, Bartzenu in Wurzenu, pobili popolnoma? Ali bi nam bili morda oni dovolili premirje, ako bi nas bili premagali? — Vidiš, Jože, tak značaj je cesar. Predober je, predober je! To je njegova edina napaka. Pri Austerlitzu je bil naredil prav tako, in mi smo bili prisiljeni vse pričeti znovega. Predober je, ti pravim. Ko bi ne bil tako dober, bi mi gospodovali vsej Evropi!«

Govorec se je oziral na desno in levo, kakor bi hotel vprašati, kaj mislijo drugi. A drugi so delali samo čudne obraze in nihče ni hotel odgovoriti.

Nazadnje je Zimmer vstal.

»Pojdiva, Jože«, je rekel. »Jaz sicer nič ne razumem o politiki, toliko pa rečem, da bi ne bili smeli dovoliti premirja tem lopovom. Ker so bili vrženi ob tla, jih je bilo tudi treba uničiti.«

Ko sva bila plačala, sva odšla in Zimmer je rekel:

»Ne vem, kaj imajo ti ljudje. Zdi se mi, kakor bi jih bila pri neki stvari motila.«

»To je že mogoče«, sem odgovoril. »Saj tudi niso bili videti tako prijazni in dobrodušni, kakor si mi jih ti opisal.«

»Ne, ne«, je odgovoril. »Ti mladiči so dosti slabši od starih dijakov, kakršne sem videl takrat. Tisti so pravzaprav živeli samo v pivovarni. Popili so čez dan dvajset ali celo trideset vrčev — še jaz jim nisem bil kos. Kakih pet ali šest izmed njih, ki so jih imenovali starejšine, so imeli velike brade in so bili sploh častitljivi videti. Ti mladiči pa so čisto drugačni.«

Pozneje sem večkrat premišljeval o tem, kar sem bil videl tisti dan, in sem prepričan, da so bili tisti dijaki člani »Krepostne zveze« (Tugendbund).

Ko sva se bila v gostilni »Pri grozdu« dobro najedla in vsak popila steklenico belega vina, sva se vrnila v bolnišnico in zvedela, da morava še ta večer iti spat v rosenthalsko vojašnico. Ta vojašnica je bila namreč nekako zbirališče za tiste, ki so bili pri Lützeniu ranjeni in so še priležni okrevati. Živelo se je tam, kakor se navadno živi v garniziji. Vsak večer in vsako jutro so morali prihajati k raportu. Čez dan so bili prosti. Vsake tri dni je prišel zdravnik bolnike pogledat; kdor je bil ozdravel, je dobil povelje za marš, s katerim se je zopet priklonil svojem oddelku.

Sedaj pa si predstavljajte položaj dvanajst do petnajst sto siromakov, oblečenih v sive plašče s svinčnimi gumbi, loncem podobne čake in od hoje pokvarjene čevlje, zraven bledih, bolnih in večinoma brez denarja, in to v mestu, kakršno je Lipsko. Prav nič se nismo postavljali med temi dijaki, meščani in mladimi, smejočimi se dekletu, ki so nas kljub naši slavi imele za nemaniče.

Vse dobrote, a katerih mi je pripovedoval moj tovariš, so mi ta položaj delale le še žalostnejše.

Res je, da se nam je nekaj časa dobro godilo. A naši predniki se niso vedno pošteno in dostojno vedli proti ljudem, ki so z njimi ravnali kot z brati, in sedaj so nam zato vrata zapirali pred nosom. Zadovoljni smo morali biti s tem, da smo si od jutra do večera ogledovali javne prostore, cerkve in izložbena okna mesarjev.

Razvedrila smo iskali na vse mogoče načine: v kvartanju in drugih igrach. Midva s Zimmerom sva tistih šest tednov, ki sva jih prebila v Rožni dolini, večkrat šla okrog mesta, da nama ni bilo dolgčas. Na izprehodih sva šla včasih daleč po cesti, držeči proti Lützeniu. V gostilni »Pri krapu« sva potem pojedla jajčnik s slanino in ga zamočile s steklenico vina. Na upanje, kakor po bitki pri Jeni, nama niso hoteli dati ničesar več, zdi se mi celo, da bi si bil krčmar na čast nemške domovine dal plačati vse dvojno ali trojno, ako moj tovariš ne bi bil poznal cene slanine, jajce in vina tako dobro, kot vsak Saksonec.

Ko se je zvečer solnce skrilo za gozdi, sva se vračala v mesto med otožnim regljanjem žab, katerih kar mrgoli v tamošnjih močvirjih.

(Dalje priložnjic.)